

A minőségi felsőoktatás feltételei

2016. február

Amikor a hagyományos termelési tényezők ...
kimerülnek, akkor nem marad más, mint az
emberi tőke és az innováció, ami a gazdasági
növekedést mozdíthatja. Ezek megtermelésében
– ha nem is kizárólagos, de – *alapvető tényező a
felsőoktatás.*

Polónyi István

felsőoktatás-kutató, Debreceni Egyetem

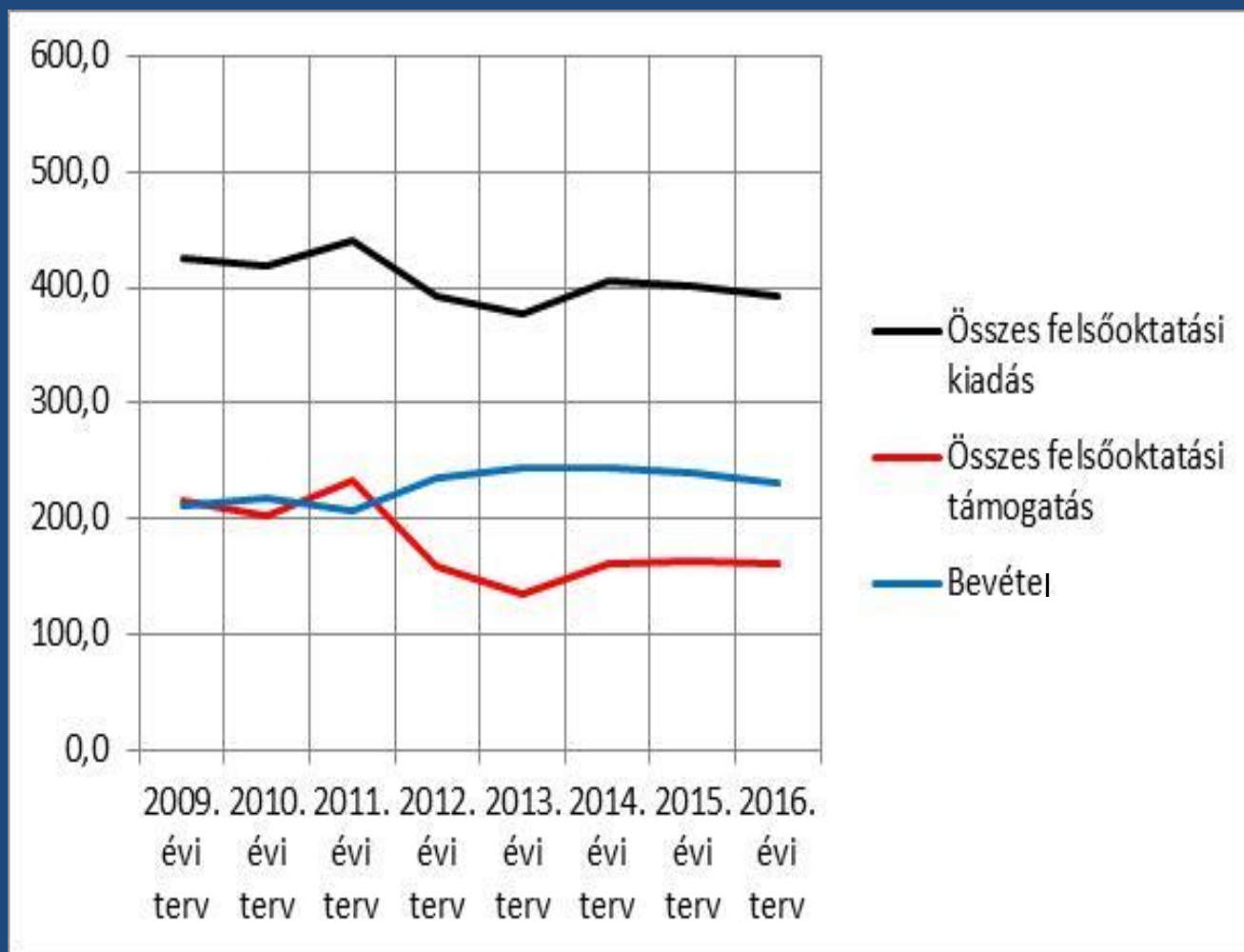
ÁTTEKINTÉS

1. FINANSZÍROZÁS
2. BÉRHELYZET
3. HALLGATÓI LÉTSZÁM — KELL-E ENNYI DIPLOMÁS?
4. A HALLGATÓK HELYZETE, TÁRSADALMI MOBILITÁS
5. EGYETEMI AUTONÓMIA

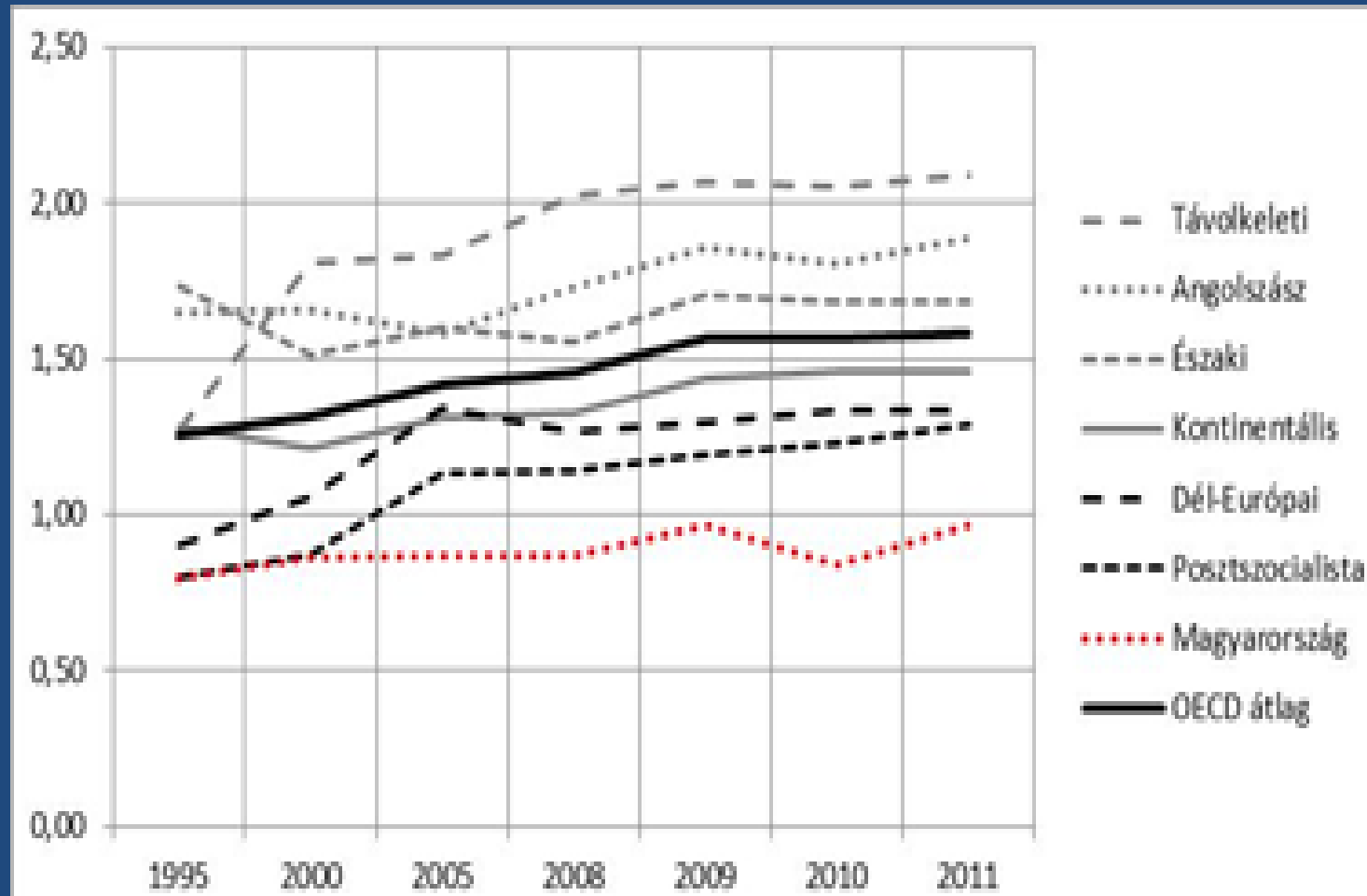
1.

FINANSZÍROZÁS

A magyar felsőoktatás összes kiadása, tervezett állami támogatása és egyéb bevétele 2009-2016 között

Az összes felsőoktatási kiadás a GDP-hez arányítva egyes országcsoportokban és Magyarországon (piros)

Jelenleg a felsőoktatás összes kiadása nem éri el a GDP egy százalékát, az állami támogatás 0,6% körül van.

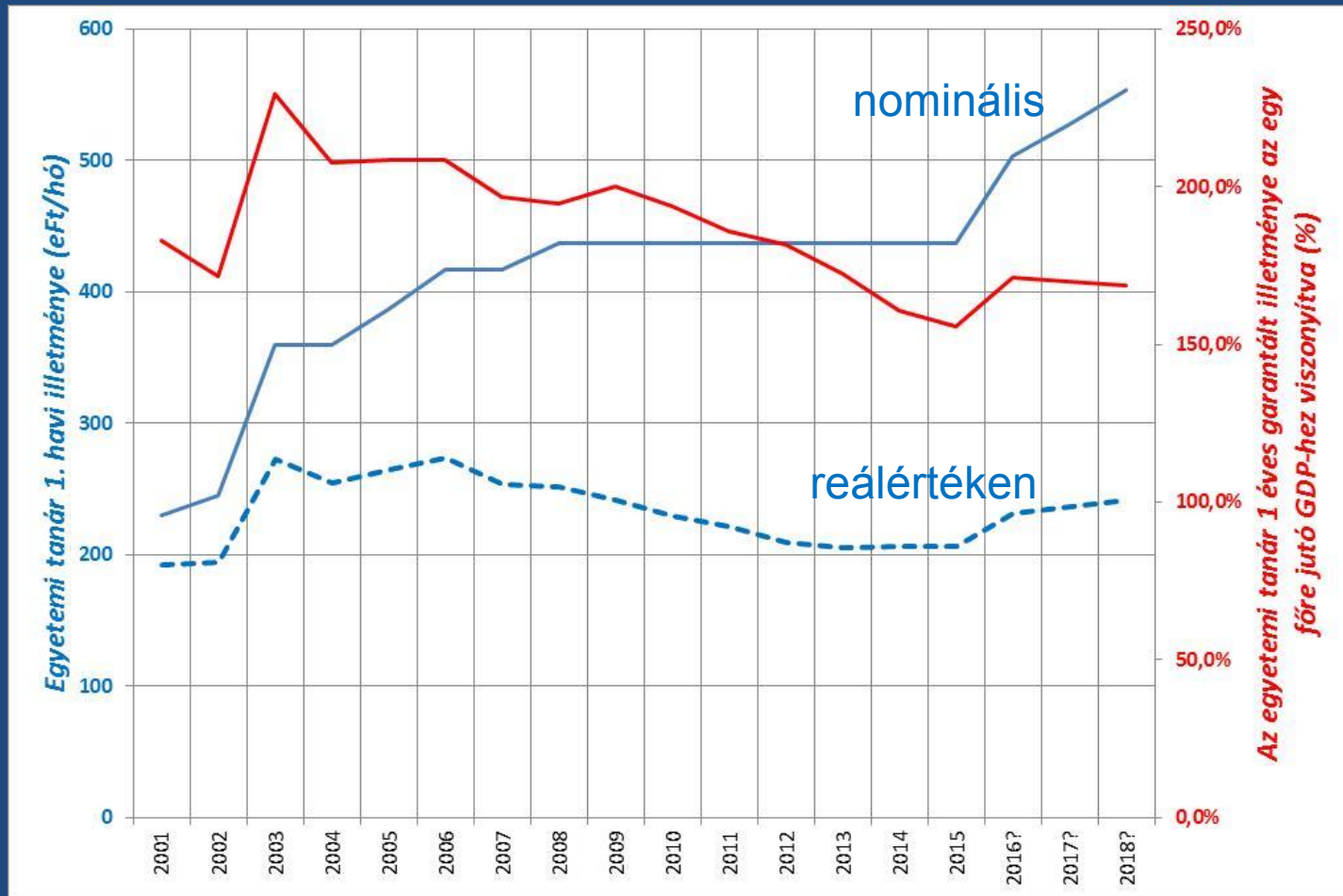
Az alulfinanszírozás egyes következményei:

- romló oktató / hallgató arány
- gyakorlati oktatás, szemináriumi és labor oktatás beszűkülése
- túlterhelt oktatók
- elavult számítástechnika, elégtelen eszköz-ellátottság
- ingyen oktató fiatalok és nyugdíjasok, külső előadók
- nemzetközi tudományos életben való részvétel korlátozottsága...

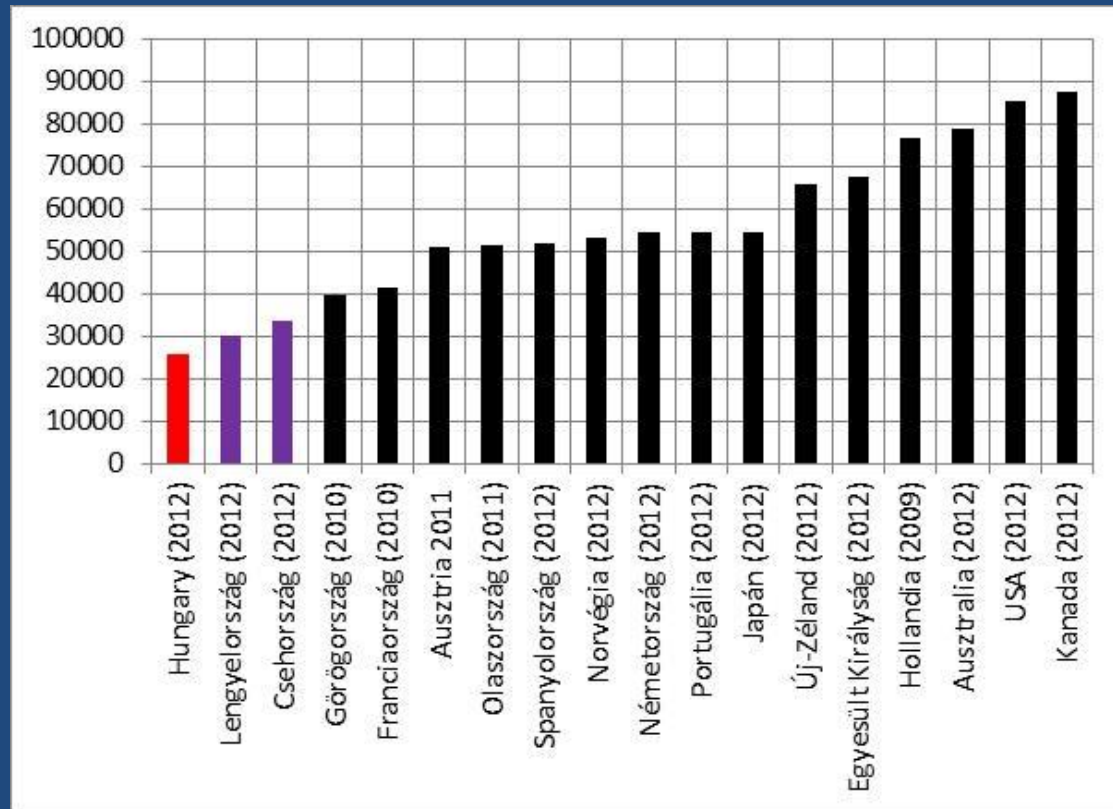
2.

BÉRHELYZET

Az egyetemi tanárok bérének alakulása 2001-2018 között

Magyarország (piros) az utolsó...

a professzori fizetések tekintetében
a fejlett országok közül.

A tanársegédek és az adjunktusok bére kirívóan alacsony

	Professzor	Docens	Adjunktus	Tanársegéd
Magyarország	1	0,74	0,50	0,37
Csehország	1	0,76	0,52	0,40
Spanyolország	1	0,86	0,74	0,44
USA	1	0,76	0,64	0,51
Ausztrália	1	0,82	0,69	0,58
Új-Zéland	1	0,93	0,72	0,58
Egyesült Királyság	1	0,89	0,70	0,58
Görögország	1	0,86	0,75	0,68

A különböző oktatói kategóriák legkisebb bérének a professzoréhoz viszonyított aránya (bruttó)

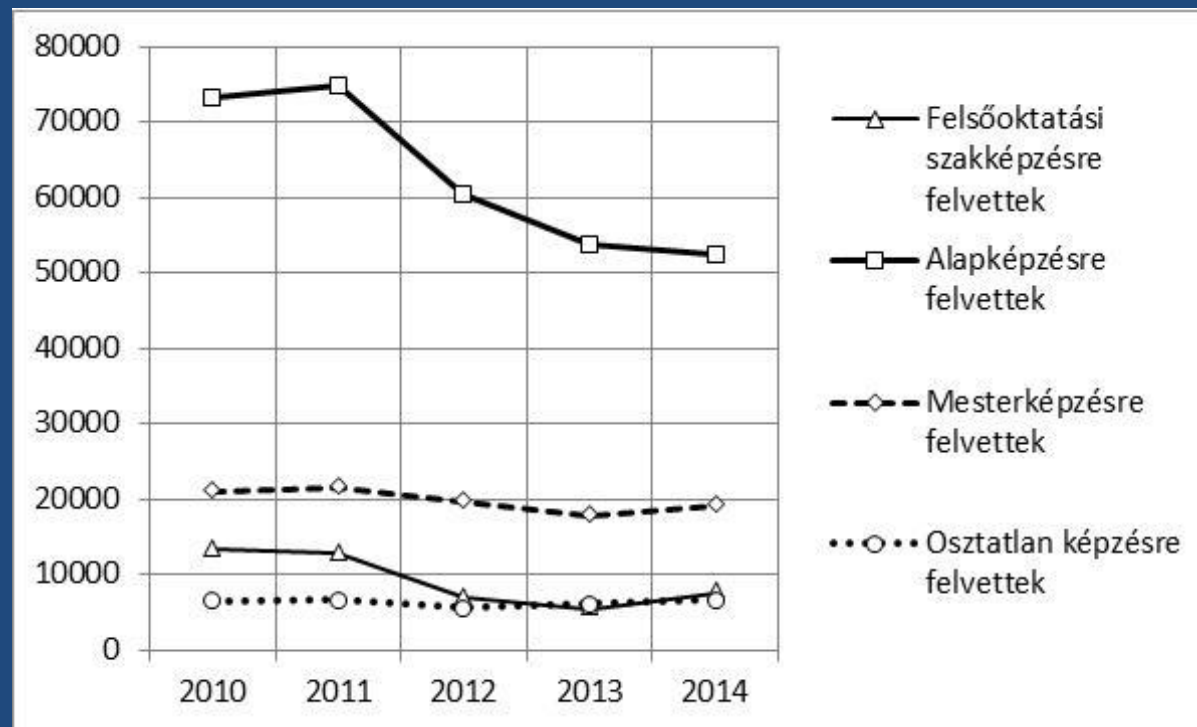
Az alacsony bérek hatása az oktatás színvonalára

- A túlterhelt, különmunkákra kényszerülő oktatóknak kevesebb ideje, energiája van a diákokra és az oktatásra.
- Mivel az elvándorlás főleg a fiatal oktatókat érinti, csökken az egyetemi oktatás rugalmassága, romlik megújulási képessége.
- Romlanak a kutatásra, egyetemi oktatásra alkalmas hallgatók jövőbeli karrier-lehetőségei is.

3.

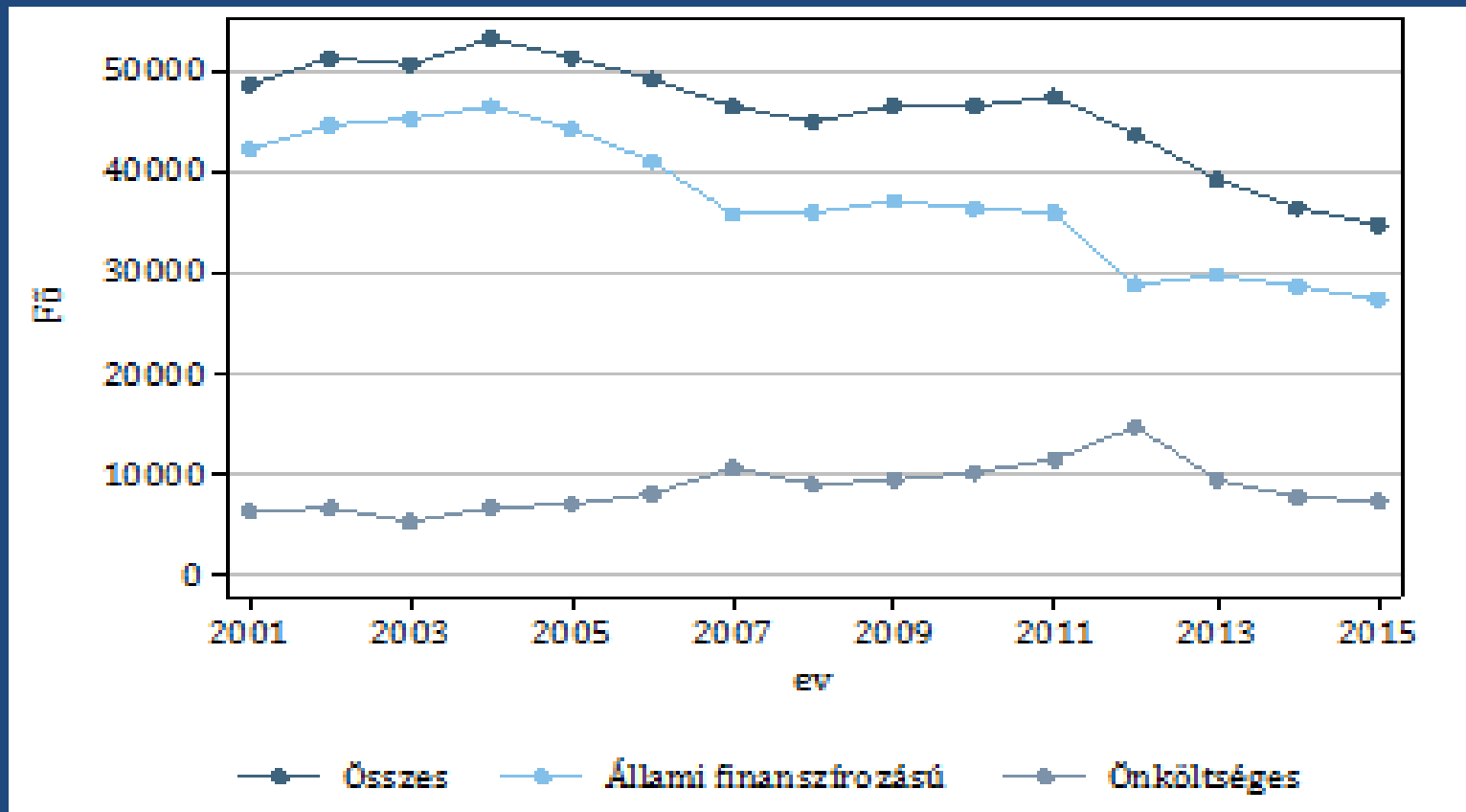
**HALLGATÓI LÉTSZÁM — KELL-E
ENNYI DIPLOMÁS?**

A felvett diákok számának alakulása a különböző képzési formákban

A csökkenés főleg az alapképzést érinti.

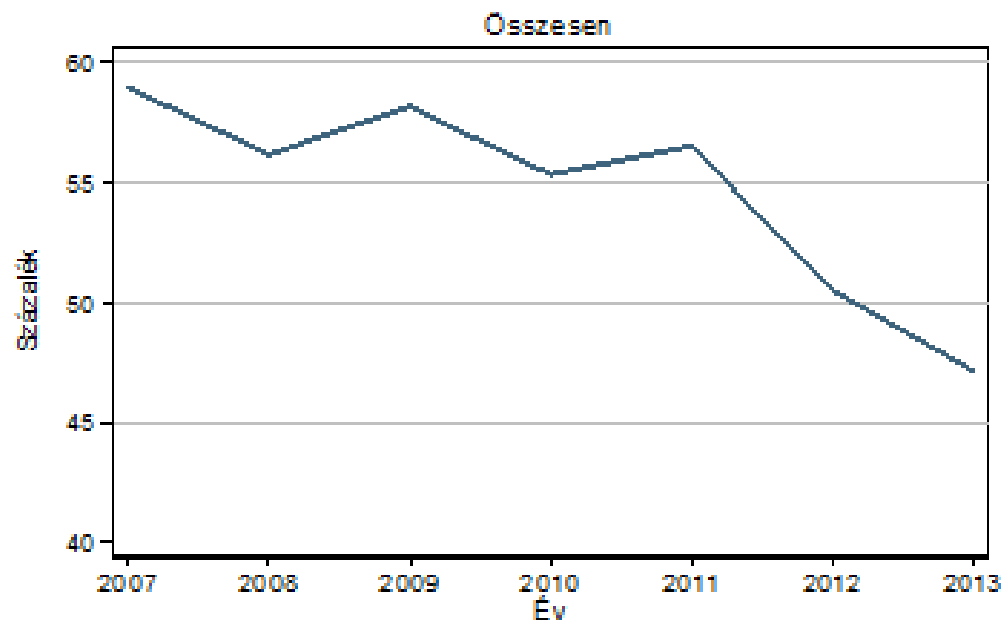
Az alapképzésbe (BA, BSc) belépő nappali tagozatra felvett hallgatók számának alakulása 2001 és 2015 között

A hallgatói létszám csökkenése elsősorban az állami finanszírozású hallgatók számának csökkenéséből adódik.

A felvételizők létszáma nem demográfiai okokból csökkent

Az adott évben érettségizettek közül a felsőoktatásba jelentkezők aránya %

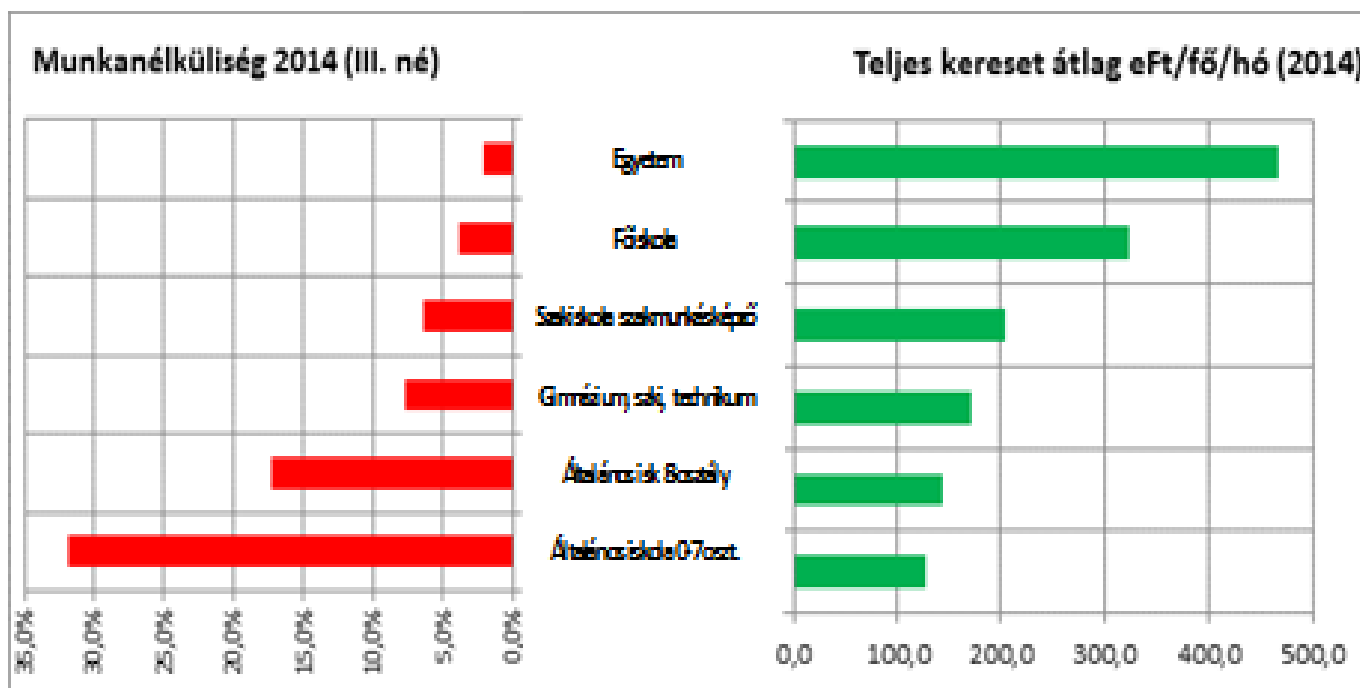
Forrás: A közoktatás indikátorrendszere 2015
(<http://econ.core.hu/file/download/kozoktatasi/indikatorrendszer.pdf>)

A hallgatói létszám csökkenéséhez vezető kormányzati intézkedések

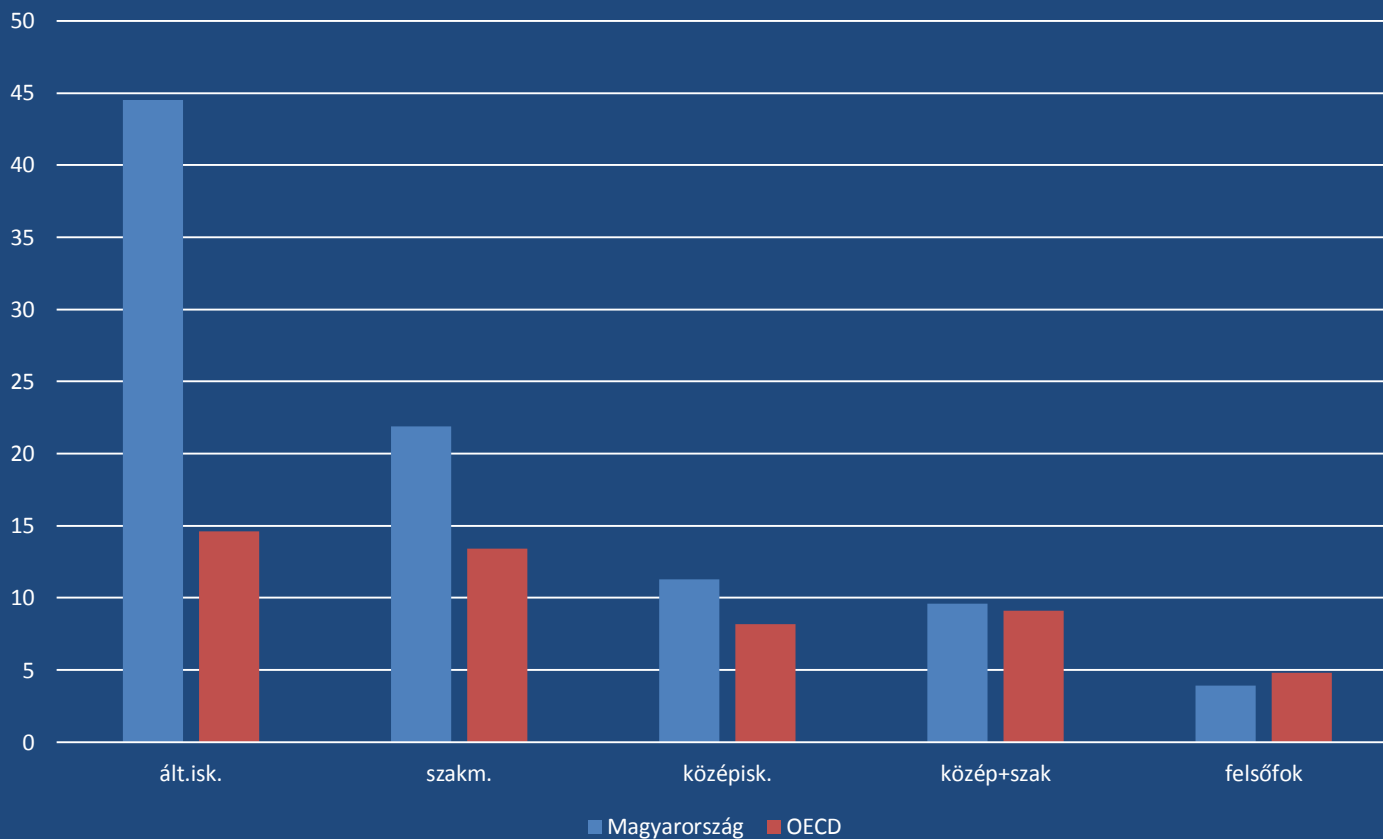
- Növekvő felvételi ponthatárok
- Emelt szintű érettségi, nyelvvizsga megkövetelése
- Gimnáziumok számának csökkentése
- Iskolakötelezettségi korhatár leszállítása
- A keretszámok / kapacitás központi korlátozása
- Külön felvételi pontszám meghatározása kezdetben 16, jelenleg 41 szak számára (ezek gyakorlatilag teljes mértékben fizetőssé váltak)
- Szakok megszüntetése, új szakok indításának a miniszter indoklás nélküli döntésétől függővé tétele
- Egyes szakokat kizárólag privilegizált intézményekben lehet indítani.

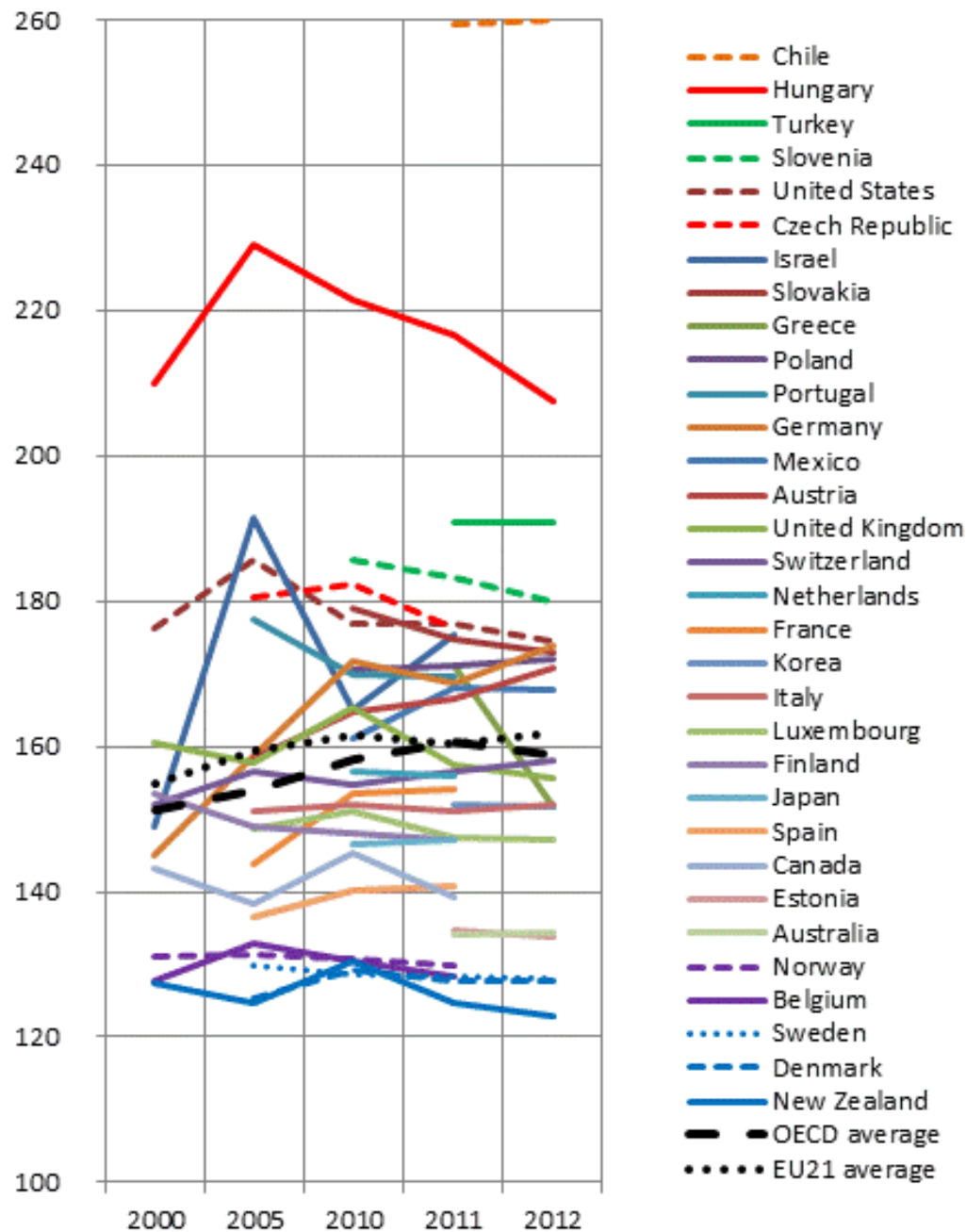
A két legfontosabb munkaerőpiaci jelző, a bérek és a munkanélküliség alakulása:

A keresetek és a munkanélküliség alakulása iskolai végzettség szintenként Magyarországon 2014

Munkanélküliség végzettség szerint

A 25-64 éves diplomások
bérelőnye a középfokú
végzettségűekhez képest (%)

Magyarország: piros!

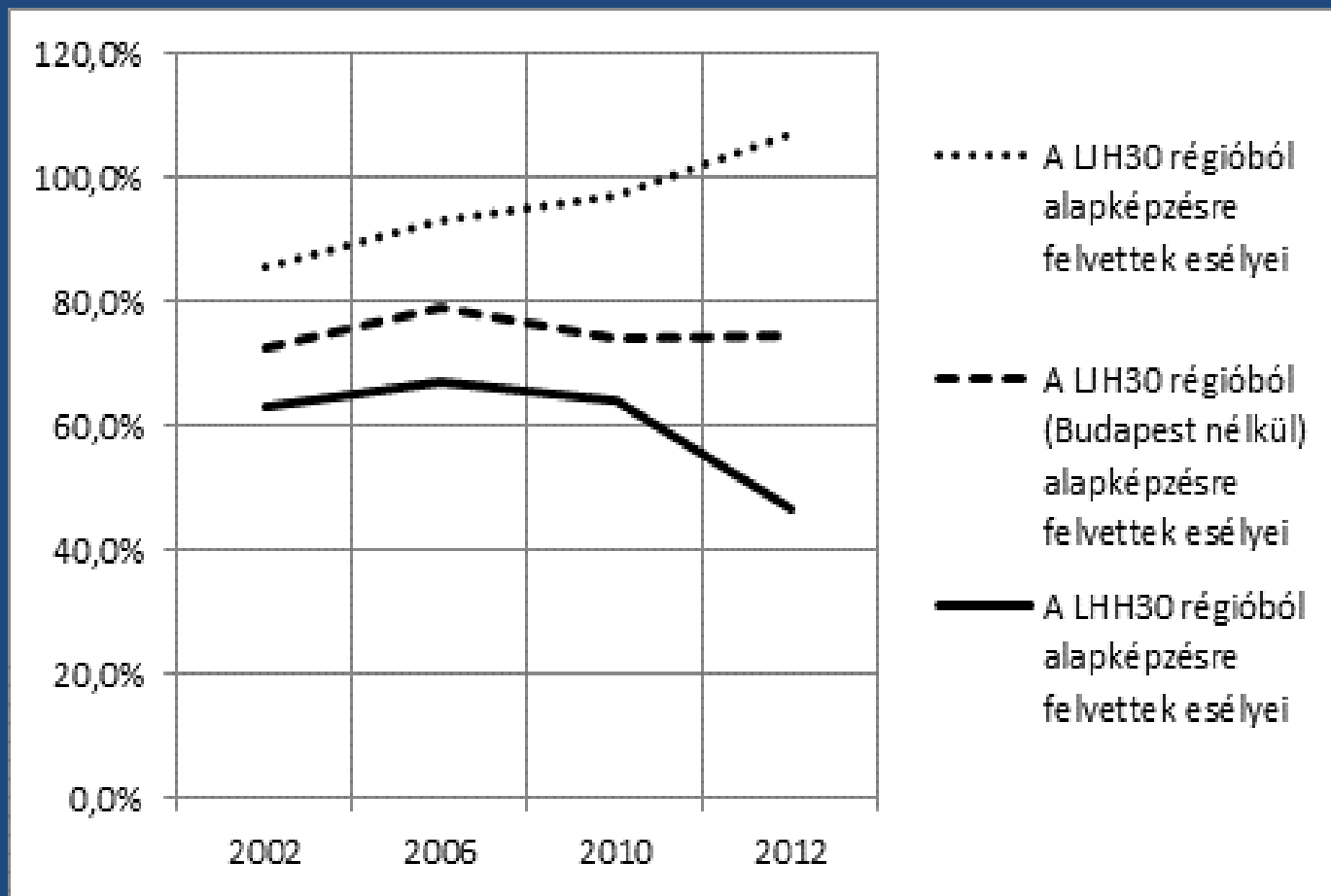
4.

A HALLGATÓK HELYZETE, TÁRSADALMI MOBILITÁS

NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGŐ TÉNY A HALLGATÓK HELYZETÉRŐL

- Az összes hallgató több, mint 40 %-a, a nappali tagozatos hallgatók 1/3-a fizet költségtérítést
- A nappali tagozatos hallgatók több, mint felének van teljes munkaidős állása
- A lemorzsolódás európai összehasonlításban kirívóan magas, 40% fölött van (az EU átlag kb. 30%)
- A lemorzsolódás valóságos okainak feltérképezése nem történt meg, illetve az eredmények nem kerültek nyilvánosságra

Fokozottan romlanak a felsőoktatásba kerülés esélyei a hátrányos helyzetű kistérségekben

Következmények

- A hátrányos helyzetű kistérségek diplomás utánpótlása nem biztosított, ami hozzájárul a szegénység és a lemaradás konzerválásához.
- A csökkenő társadalmi szolidaritás dezintegrációhoz és a társadalmi feszültségek növekedéséhez vezet.
- Az egész ország gazdasági fejlődését lassítja.

5.

EGYETEMI AUTONÓMIA

Magna Charta Universitatum

„... A földrajzi helyzetből és a történelmi hagyományokból fakadóan különbözőképpen megszervezett társadalmakon belül az egyetem autonóm intézmény (...), kutatási és oktatási tevékenységének minden politikai és gazdasági hatalommal szemben erkölcsi és szellemi vonatkozásban függetlennek kell lennie.”

Az autonómiát korlátozó kormányzati eszközök

- Kancellári rendszer bevezetése, kancellárok kormányzati kiválasztása
- Konzisztóriumok felállítása, tagok miniszteri kinevezése
- Szakindítás előzetes miniszteri engedélyhez kötött
- Központi, irreális oktatói követelményrendszer bevezetése

KÖVETELÉSEK

I. Nyitott, befogadó, a társadalmi mobilitást elősegítő felsőoktatást!

- Véget kell vetni a felsőoktatásba való bejutást tudatosan szűkítő oktatáspolitikának.
- Magyarországnak hosszú távon is be kell tartania a diplomások arányára vonatkozó európai vállalását.
- Vissza kell vonni egyes szakok diszkriminációját, fizetőssé tételét.

II. Autonómiát, minőséget!

- Helyre kell állítani az egyetemi oktatás és a kutatás autonóm működésének garanciáit, meg kell szüntetni a kancellár és a konzisztórium intézményét.
- Az oktatók minősítéséhez a jelenlegi, esetleges és önkényes kritériumok helyett szakmailag megalapozott, új szempontokat kell kidolgozni.
- A minőségbiztosítási szabályozásnak minden intézmény és minden képzés tekintetében érvényt kell szerezni.

III. Európai szintű finanszírozást!

- Az oktatás költségvetési támogatását fel kell emelni legalább a GDP 6%-áig, ezen belül a felsőoktatásét 1%-ig.

IV. Tisztességes béreket!

- Az oktatók, kutatók és az őket segítő dolgozók fizetése minden kategóriában érje el legalább a visegrádi országok átlagát.

V. Társadalmi párbeszédet!

- A felsőoktatás és a kutatás feltételeit meghatározó minden kérdésben legyen szava az érintettek szakmai és érdekvédelmi szervezeteinek.

SEMMIT RÓLUNK NÉLKÜLÜNK!

Köszönöm a figyelmet!

Az előadásban szereplő adatokért köszönet illeti Polónyi István és Varga Júlia oktatáskutatókat.